

All before death is life 8+

BENJAMIN VERDONCK / JETSE BATELAAN / THEATER ARTEMIS

Een kunstenaar met boter op het hoofd

Pieter T'Jonck
Gezien op 15 augustus 2025
Theaterfestival Boulevard, 's Hertogenbosch (NL)

Jetse Batelaan van Theater Artemis en Benjamin Verdonck volgen elkaars werk al lang. Op uitnodiging van de Wiener Festwochen zetten ze nu voor het eerst samen een stuk in elkaar. Verdonck leverde de bouwstenen voor 'All before death is life', Batelaan zorgde voor de regie. Het resultaat: een stuk met Benjamin Verdonck als een verblinde clown op een wereldtoneel dat al lang niet meer op hem wacht.

17 AUGUSTUS 2025

Een van de meest opvallende, en meest irritante kenmerken van tentoonstellingen hedendaagse kunst is dat er (steeds vaker) toelichtingen opduiken die van a tot z uitleggen wat de kunstenaar bedoelde en wat wij, kijkers, daar dan weer bij moeten voelen. Het lijkt wel alsof de makers zo ten allen prijze willen vermijden dat iets verkeerd begrepen zou worden, waardoor er onrust zou ontstaan over de waarde van wat er te zien is. Gek genoeg gebeurt dat steevast met de verzekering dat we ons 'verontrust' moeten voelen of toch minstens diep moeten nadenken. Het is bijna kolderiek: alsof je eerst een pleister op iemands hoofd zou aanbrengen en er dan met een vilten hamertje op zou tikken: geen van beide acties leiden ergens toe. Het is een bizarre klucht.

Zijn werk is als een steentje in je schoen: het irriteert en je raakt er niet gemakkelijk van af.

Een van de karakteristieken van het werk van Benjamin Verdonck die ik daarom hogelijk waardeer is zijn weigering om curatoren zo'n uitleg in te fluisteren of die uit te venten in interviews. Hij duwde ooit, zonder enige commentaar, een bananenschil, een leeg pakje sigaretten en een kauwgum in de plint van Z33 in Hasselt als 'commentaar' bij de opening van het nieuwe gebouw (Eventualiteiten, 2020), maar waarom dat zo grappig, of ironisch, of kritisch – of misschien ook liefdevol – was moest je zelf uitmaken. Zijn werk is als een steentje in je schoen: het irriteert en je raakt er niet gemakkelijk van af. Het

vraagt om actie, maar zonder drama. Het is ‘maar’ een steentje in je schoen, maar zolang je het niet kwijt bent kom je geen stap vooruit.

Verdoncks werk is wel nooit zomaar een steentje. Hij is een meester in het kiezen van het juiste steentje op de juiste plek. Hij weet ook alles van steentjes en verloren voorwerpen. De hele (kunst-)geschiedenis en de actualiteit liggen bezaaid met zo’n steentjes, maar hij heeft er met aandacht naar gekeken. Hij wikte en woog ze, om vaak te concluderen dat er niet één manier, één verhaal is waar ze allemaal netjes in passen. ‘Het verhaal’ hangt altijd met haken en ogen aan elkaar, en je hoeft maar één steentje verkeerd te leggen of het hele kaartenhuis van dat verhaal, hoe stevig het zich ook voordoet, stort in elkaar.

Daarin lijkt de kunst op het leven: we hopen dat het zin heeft, maar zeker is dat niet. Nog minder zeker is de rol die we daarin zelf spelen. We doen wel alsof we die rol kennen, en soms lukt ons dat behoorlijk. Veel vaker doen we echter maar wat, en niet altijd ten goede, en soms ten kwade. De recente geschiedenis, en de dreigende ondergang van de wereld zoals we die kenden zijn tekens aan de wand: we weten hoe laat het is, maar we drinken rustig Aperol Spritz.

Dat is -in zekere zin dan toch – ook de korte samenvatting van ‘All before death is life’. Je kan het ook bekijken door de ogen van Samuel Beckett: Verdonck verschijnt hier als Lucky, de ‘slaaf’ van Pozzo in ‘En attendant Godot’. In dat stuk draagt Pozzo Lucky op om te dansen en te denken, maar dat loopt faliekant verkeerd. Mistroostig stelt Pozzo vast dat Lucky ‘het’ kwijt is en enkel nog rare bokkensprongen en bizarre hersenkronkels voortbrengt. Lucky als de hedendaagse kunstenaar/denker en Pozzo als de curator of directeur van een kunstinstelling, het is misschien niet zo ver gezocht.

Het is in elk geval de beginsituatie van ‘All before death is life’. Verdonck staat ons nogal verdwaasd, in een werkmanskiel – denk: een geïnterneerde dakloze of wie weet geesteszieke – op te wachten op een leeg toneel. In zijn hand een rol boter. De verpakking kleefde hij op zijn voorhoofd zodat hij niets meer ziet. Hij smeert er bovendien vaak extra boter bij om de folie te laten kleven. Alsof hij moedwillig niet wou zien dat er niets te zien is.

Dit is een beeld is van de mens vandaag: verloren in een wereld die onverschillig is voor zijn lot, ongeacht wat hij zichzelf daarover ook inbeeldt.

Er volgt een nogal verward verhaal over een festival dat hem verzocht om een groots spektakel, maar hem dan nu in de steek liet. Zijn technieker beweert hem niet meer te kennen, en het is maar door de hulp van een lokale suppoost dat hij hier toch nog staat. En stuntelt, want hij ziet nauwelijks iets door die folie voor zijn ogen, en kan nog minder door dat vet aan zijn handen. Het is triest-komisch: een leeg toneel dat al lang niet meer wacht op die verlopen kunstenaar. Het is toegelaten om te denken dat dit een beeld is van de mens vandaag: verloren in een wereld die onverschillig is voor zijn lot, ongeacht wat hij zichzelf daarover ook inbeeldt.

De hulpeloze Verdonck smeekt dan om bijstand van de zaal, want anders zal er echt niets te zien zijn. Die hulp daagt op in de gedaante van vier bereidwillige kinderen. Dit is tenslotte een 8+ voorstelling. Hem een hand geven willen ze wel

niet, zo vies is hij ondertussen van al die boter op zijn hoofd, aan zijn handen en op zijn kleren.

Meer vertellen zou de pret bederven voor wie wil gaan kijken. Wel dit. De voorstelling is, voor wie Verdoncks oeuvre kent, een suite van acties die al eerder opdoken. Verdonck slaagt er, ondanks alles zelfs in om een paar spectaculaire trucs te doen, zoals de stoel die balanceert op twee colablikjes, een stunt die hij al vertoonde in 'notallwhowanderarelost'. Zoals hij ooit opmerkte in 'Aren' (2020): het heeft weinig zin om nieuwe dingen te produceren als er nog zoveel te rapen en te gebruiken valt. Hij ontleent zo alweer enkele provocatief dubbelzinnige slagzinnen aan de 'Truisms' van de Amerikaanse kunstenares Jenny Holzer zoals 'Plan ahead: disaster never warns' of 'You never get a second chance to make a first impression' of 'Fat on your hips comes when you sit and lie' en tenslotte 'Some things have to be said over and over again'.

Herhalen doet Verdonck zeker met nadruk. Naar goed gebruik manipuleert hij foto's van beelden uit de media of van kunstwerken om ons er met andere ogen naar te laten kijken. Mark Zuckerberg ziet er helemaal anders uit met een pancake op zijn gezicht; Trump is heel wat minder belangrijk als er een chrysant op zijn hoofd ligt. Zo worden ook Xi JingPing, Mark Rutte, Vladimir Poetin aangepakt. Tussendoor: beelden van atoombommen, beelden van bucolische luchten en landschappen, met een zweem van Onze Lieve Heer; Vrouwenbeelden als 'Het meisje met de parel oorring' van Vermeer en 'Judith en Holofernes' van Caravaggio, maar ook fotomodellen. Elders werkt hij wapens weg uit foto's van een guerilla strijdster, een Amerikaans jongetje met een 'Freedom' button en een pistool in de hand enz. De lijntjes tussen de beelden moet je zelf trekken.

Telkens als je denkt dat het stuk nu echt wel helemaal op zijn gat ligt gebeurt er toch weer iets waardoor het verder hobbelt naar het einde.

Tussendoor vertelt Verdonck ook een droom. De directrice van een kunstinstelling vroeg hem een workshop van drie dagen met kinderen te organiseren in een grot. Na de eerste dag komen de kinderen naar buiten met de slogan 'Stupid people should be burned'. De ouders zijn ziedend en willen de kinderen meenemen naar huis. Maar ze weigeren, ondanks dreigementen met straffen als 'een week geen TV'. Ook na de tweede dag willen de kinderen niet naar huis. Nu smeken de ouders en beloven ze alle lekkers. Het antwoord zijn nieuwe slogans zoals 'A no is a no' (zo heet ook een recent werk van Verdonck: een inscriptie op een omgehakte boom). Op de derde dag duikt de technieker op die Verdonck eerder in de steek liet. Met handlangers metselt hij de grot dicht. Nog dagen daarna zijn de kinderen echter te horen. In de zaal klinkt ondertussen vogelgekwetter. De kinderen waren het dus beu. Ze wijzen de ouderen af en verdwijnen in de natuur. Het stuk zal ook zo eindigen: de kinderen krijgen van Verdonck de kans om hem symbolisch te laten verdwijnen, maar dat moet je zelf maar gaan zien.

Zoals ik het hier vertel zou het kunnen lijken dat dit helemaal geen voorstelling voor kinderen is, maar zich richt tot een publiek dat al heel wat Verdonck en andere kunst achter de kiezen heeft. Toch is dat niet zo. Samen met Jetse Batelaan rijgt Verdonck alle stukjes en brokjes – het gestuntel, de

fotomomenten, de verhalen, de trucs – met een feilloos gevoel voor timing aan elkaar tot een briljante clownerie vol cliffhangers. Telkens als je denkt dat het stuk nu echt wel helemaal op zijn gat ligt gebeurt er toch weer iets waardoor het verder hobbelt naar het einde. Met voortdurend gegniffel en gelach in de zaal bij zoveel zielige stumperigheid. Die clownerie is het glijmiddel waarmee achterliggende – minder vrolijke - gedachten ook voor kinderen wel moeten doorschemeren.

Ziezo, daarmee ben ik verlost van dat steentje dat Verdonck in mijn schoen schoof. Aan U om het ook eens te proberen. Je zal het niet snel vergeten.